

რდაპირ არ ითვალისწინებს - ამგვარი დანაწესი არ გვხვდება „მენარმეთა შესახებ“ კანონში. ამის გამო, პრაქტიკაში არსებობს გადაწყვეტილებები, რომლებიც დირექტორთა პასუხისმგებლობას ზიანის ანაზღაურების ზოგადი წესებით განიხილავს (მართლსაწინააღმდეგო ქმედება, ზიანი, მიზეზობრივი კავშირი და ბრალი) [იხ. სუსგ №ას-479-455-2013, 09/10/2013]. თუმცა, შედარებით ახალი პრაქტიკით, რომელსაც იზიარებენ ქვედა ინსტანციის სასამართლოებიც, დირექტორთა მიერ მიღებული გადაწყვეტილების შეფასებისას აქტიურად გამოიყენება **Business Judgment Rule** - ბიზნეს გადაწყვეტილების მართებულობის პრეზუმფცია. [იხ. სუსგ №ას-1158-1104-2014, 06/05/2015; თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2018 წლის 15 ოქტომბრის განჩინება საქმეზე №2/27045-18]. აღნიშნული მიდგომა შინაარსობრივად გამართლებულია, თუმცა სასურველია სასამართლომ „ბიზნეს გადაწყვეტილების მართებულობის პრეზუმფციის“ გამოყენებისას ყურადღება გაამახვილოს არა მხოლოდ ამ თეორიის პრაქტიკულ მნიშვნელობაზე, არამედ, ასევე, საკანონმდებლო ლეგიტიმაციაზეც და დაასაბუთოს, თუ კანონის რომელი დანაწესიდან გამომდინარეობს იგი.

გონა ოყრეშიძე

► 8 – 9/2020

საწარმოსთვის მიყენებული ზიანისათვის სოლიდარული პასუხისმგებლობის დაკისრება

ფიდუციური ვალდებულებიდან გამომდინარე პასუხისმგებლობა შეიძლება გავრცელდეს საზოგადოების პარტნიორზეც, თუ ის შეთანხმებულად მოქმედებს ხელმძღვანელობითი უფლებამოსილების მქონე პირთან ერთად საზოგადოების ინტერესების საწინააღმდეგოდ.

(ავტორის სახელმძღვანელო წინადადება)

მენარმეთა შესახებ კანონის 9 VI მუხლი

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2019 წლის 21 ოქტომბრის გადაწყვეტილება № ას-1077-2018

I. საქმის ფაქტობრივი გარემოებები

წინამდებარე დავის წარმოშობამდე მიმდინარეობდა საქმე მხარეებს შორის, როდესაც პარტნიორთა კრების გადაწყვეტილებით, რომელსაც არ ესწრებოდა 50%-იანი წილის მფლობელი პარტნიორი (შემდგომში - მეორე პარტნიორი), შეიცვალა საზოგადოების დირექტორი. მეორე პარტნიორის მოთხოვნით სააპელაციო ინსტანციის სასამართლომ გააუქმა პარტნიორთა საერთო კრების გადაწყვეტილება.

მოცემული დავის ფაქტობრივი გარემოებებიდან ირკვევა, რომ პირველმა პარტნიორმა, რომელიც ფლობდა 50%-იან წილს საზოგადოებაში, სარჩელი აღძრა მეორე პარტნიორისა და დირექტორის წინააღმდეგ საწარმოსთვის მიყენებული ზიანის სოლიდარულად ანაზღაურებისა და ახალი დირექტორის დანიშვნის მოთხოვნით.

მოსარჩელემ მიუთითა, რომ, აუდიტის დასკვნისა და საგადასახადო ორგანოში დეკლარირებული მონაცემების მიხედვით, კომპანიის ბუღალტერია არასრულყოფილი იყო და არ შესაბამებოდა აღრიცხვის ფუნდამენტურ პრინციპებს. რეალურად მიღებული შემოსავალი მნიშვნელოვნად აღემატებოდა სააღრიცხვო დოკუმენტებში მითითებულს. მოსარჩელემ აღნიშნა, რომ დირექტორი უფლებებს იყენებდა ბოროტად, რაც ზიანის მომტანი იყო საზოგადოებისთვის. მეორე პარტნიორი არ სთხოვდა დირექტორს ზიანის ანაზღაურებას, პირიქით, მის პოზიციაზე შენარჩუნებას ცდილობდა. ეს უქმნიდა მოსარჩელეს იმის ვარაუდს, რომ ისინი შეთანხმებულად მოქმედებდნენ. მოპასუხეებმა სარჩელი არ ცნეს.

II. საქალაქო და სააპელაციო სასამართლოს მსჯელობა

საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილებით, მეორე პარტნიორსა და დირექტორს სოლიდარულად დაეკისრათ დაფარული შემოსა-

ვლისა და არასწორად განეული ხარჯების ანაზღაურება. დირექტორი გათავისუფლდა თანამდებობიდან, თუმცა ახალი ხელმძღვანელის დანიშვნის ნაწილში სასამართლომ სარჩელი არ დააკმაყოფილა. მხარეებმა სააპელაციო სასამართლოში განაგრძეს დავა.

სააპელაციო საჩივრები არ დააკმაყოფილდა და გადაწყვეტილება უცვლელი დარჩა. სასამართლომ განმარტა, რომ მოპასუხეები აღრიცხვის ქვითრების სიყალბეზე საერთოდ არ უთითებენ. ისინი მხოლოდ აღნიშნავენ, რომ აღრიცხვის ქვითრები არ წარმოადგენენ „მკაცრი აღრიცხვის“ დოკუმენტებს, რითიც დამალული შემოსავალი შეიძლება გამოვლინდეს, რის დასტურადაც აუდიტის დასკვნას იშველიებდნენ. სასამართლომ მიუთითა, რომ მოპასუხეებს არ წარმოუდგენიათ აღნიშნული შემოსავლის პირობებში კომპანიის ხარჯების გაქვითვისთვის დამადასტურებელი მტკიცებულებები.

სასამართლოს განმარტებით, მოპასუხეებისთვის დაკისრებული ხარჯები მოიცავდა, მათ შორის, საადვოკატო ბიუროს, აუდიტორული ფირმისა და დირექტორის მოადგილეების ხელფასს. სასამართლო მიუთითებს სამეწარმეო სამართლის პრინციპზე, რომ დირექტორის გადაწყვეტილება კომპანიის საუკეთესო ინტერესებს უნდა ემსახურებოდეს. სასამართლომ გამოარკვია საქმეში არსებული მასალით, რომ საადვოკატო ბიურო, რომელთანაც საწარმო თანამშრომლობდა, მხოლოდ მეორე პარტნიორს უწევდა იურიდიულ მომსახურებას, რითიც კომპანიას ზიანი ადგებოდა. ასევე აუდიტორული შემოწმების საფასური გადახდილია პარტნიორთა კრების გარეშე, რაც ეწინააღმდეგებოდა წესდებას. სასამართლომ საქმის გადაწყვეტილების მიუთითა მეწარმეთა შესახებ კანონის (შემდეგში - მშკ) 9 VI მუხლზე.

სასამართლოს მსჯელობით, მხოლოდ პარტნიორთა კრება იღებს გადაწყვეტილებას დირექტორის დანიშვნის თაობაზე. კომპანიამ უნდა აიღოს ვალდებულება და რისკი დირექტორის ვალდებულების დარღვევის შემთხვევაში, რადგან სწორედაც რომ საზოგადოების მიერ არჩეული პირის შეცდომები ქმნის კომპანიისათვის რისკს და დირექტორის ქმედება არ

არის მიმართული პარტნიორებისადმი. ხოლო სასამართლო ვერ ჩაერევა კომპანიისათვის ასეთ მნიშვნელოვან საკითხში.

სააპელაციო სასამართლომ არ გაიზიარა მოპასუხეების მითითება მოთხოვნათა ხანდაზმულობაზე და მიუთითა, რომ სკ-ის 129, 130-ე მუხლების შესაბამისად სამწლიანი ვადა არ იყო დარღვეული.

III. საკასაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება

მოპასუხეებმა საკასაციო წესით გაასაჩივრეს სააპელაციო სასამართლოს განჩინება და მისი გაუქმება მოითხოვეს. კასატორების განმარტებით, კლიენტთა მომსახურების გასაუმჯობესებლად ქვითრებზე წინასწარ იყო ხელმოწერილი და შედგომში ივსებოდა მომსახურე პერსონალის მიერ, რამაც შესაძლოა გამოიწვია აღრიცხვის ქვითრებზე მოყვანილი ინფორმაციის სადავოობა.

საკასაციო სასამართლომ საწარმოსათვის არასწორად წარმოებული დოკუმენტაციით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების ვალდებულება (რომელიც ეფუძნებოდა მშკ-ის 9 VI მუხლს) მხოლოდ საწარმოს დირექტორს დააკისრა, ვინაიდან საქმის მასალებით არ დადასტურდა მეორე პარტნიორის მონაწილეობა საზოგადოებისთვის ზიანის მიყენებაში.

ხანდაზმულობის საკითხში საკასაციო სასამართლომ სააპელაციო სასამართლოს მსჯელობა გაიზიარა.

მოსარჩელის მიერ მოთხოვნილი ზიანის ანაზღაურება მოიცავდა, მათ შორის, იურიდიულ მომსახურებაზე განეული ხარჯებსაც, რომელიც, მხარის მითითებით, მოხმარდა არა საზოგადოებას, არამედ მეორე პარტნიორს. სასამართლომ დაადგინა, რომ მეორე პარტნიორმა აწარმოა ორი დავა, რომელთაგან პირველში სადავო გახდა პარტნიორთა საერთო კრების გადაწყვეტილება, ხოლო მეორეში მოპასუხედ დაასახელა საზოგადოება და პირველი პარტნიორი. საკასაციო სასამართლოს პოზიციით, საქმე ხელახლა განსახილველად უნდა დაბრუნებოდა სააპელაციო სასამართლოს იმის დასადგენად, იყო თუ არა მეორე პარტნიორის მიერ აღძრუ-

ლი სარჩელები მიმართული სანარმოს ინტერესების სასარგებლოდ (დერივატიული სარჩელი). სააპელაციო სასამართლოს დაევალა უკეთესად გამოეკვლია მეორე პარტნიორის როლი სანარმოს მიერ ხარჯების გაღების ნაწილში და ასევე, აუდიტის დანიშვნის შესახებ დასკვნაში. საკასაციო სასამართლოს შეხედულებით, თუ აღნიშნული ხარჯები საზოგადოების ინტერესებისთვის გაღებულად ჩაითვლებოდა, არ იარსებებდა მათი დირექტორისთვის დაკისრების საფუძველიც.

IV. კომენტარი

წინამდებარე გადანყვეტილება ეხება ორ მნიშვნელოვან საკითხს, როგორცაა დირექტორის უფლებამოსილების შეწყვეტა და სანარმოს ზიანის მიყენებისათვის სოლიდარული პასუხისმგებლობის დაკისრება.

სოლიდარული ვალდებულება წარმოიშობა მაშინ, როდესაც ერთზე მეტ (რამდენიმე) მოვალეს კრედიტორის წინაშე საერთო (ერთი) ვალდებულება გააჩნიათ. კრედიტორს უფლება აქვს ვალდებულების შესრულება, მისი შეხედულებისამებრ, ნებისმიერ მოვალეს მთლიანად ან ნაწილობრივ მოსთხოვოს, თუმცა, საერთო ჯამში, ვალდებულება მხოლოდ ერთხელ უნდა შესრულდეს¹. სოლიდარული ვალდებულების წარმოშობისათვის საჭიროა კონკრეტული კანონისმიერი საფუძველი, რომელიც მიესადაგება სადავო ურთიერთობას. მოცემულ დავაში სასამართლომ სოლიდარული ვალდებულების შესაძლო საფუძვლად მშკ-ის 9 VI მუხლში მიუთითა. ხელმძღვანელობის უფლების მქონე პირები და სამეთვალყურეო საბჭოს წევრები საზოგადოების წინაშე სოლიდარულად არიან პასუხისმგებელი, თუ ისინი დაარღვევენ საზოგადოების საქმეების კეთილსინდისიერად გაძღოლის ვალდებულებას.² ზოგადი განმარტების მართებულობის მიუხედავად, საკასაციო სასამართლოს მითითება პარტნიორისა და დირექტორისთვის სოლიდარული ვალდებულების დაკი-

სრების შესაძლებლობაზე, რომელიც გამომდინარეობს მშკ-ის 9 VI მუხლიდან, სამართლებრივად დაუსაბუთებელია. ფიდუციური ვალდებულება საზოგადოების წინაშე ეკისრება მხოლოდ ხელმძღვანელობის უფლებამოსილების მქონე პირებსა და სამეთვალყურეო საბჭოს წევრებს, მაგრამ არა პარტნიორებს. ამ ვალდებულების საზოგადოების წევრზე გავრცელების არგუმენტი ვერ იქნება მსჯელობა დირექტორისა და პარტნიორის კოორდინირებულ მოქმედებასა და თანამშრომლობაზე.

იურიდიული მომსახურების ხარჯების პარტნიორსა და დირექტორზე დაკისრება, სასამართლოს მართებული პოზიციით, დამოკიდებულია იმაზე, ვის ინტერესებში წარმართა აღნიშნული სასამართლო დავები. თუმცა სხვა საკითხია, რამდენად შეიძლება ჩაითვალოს მოპასუხე პარტნიორის მიერ წარმოებული დავები დერივატიულ სარჩელებად. როტულად გასაგები და ქრონოლოგიურად არათანმიმდევრული ტექსტის მიხედვით (რაც გადანყვეტილების ნაკლად უნდა ჩაითვალოს), მეორე პარტნიორმა ერთი სამართალწარმოებით სადავოდ გახადა პარტნიორთა საერთო კრების გაუქმება, ხოლო მეორე საქმეში, რომლის ზუსტი შინაარსი ბუნდოვანია, მოპასუხედ თავად საზოგადოება იყო დასახელებული. აღნიშნულთაგან არც ერთი არ არის დერივატიული სარჩელი, რაც გამორიცხავს იურიდიული მომსახურების ხარჯების საზოგადოების სასარგებლოდ გაღებულად მიჩნევას. დერივატიული სარჩელი პარტნიორის ინსტრუმენტია, დაიცვას მენარმე სუბიექტის ინტერესები მაშინ, როდესაც ამას არ ან ვერ ახერხებს საზოგადოების მართვაზე პასუხისმგებელი პირი და მის ნაცვლად წარადგინოს არა საკუთარი, არამედ საზოგადოების მოთხოვნა.³ ამის საპირისპიროდ, პარტნიორთა საერთო კრების ბათილობის მოთხოვნა არ განეკუთვნება საზოგადოების ინტერესს. მით უფრო დერივატიული ვერ იქნება სარჩელი, რომელშიც პარტნიორი მოპასუხედ თავად საზოგადოებას ასახელებს. ამდენად, ამ დასაბუთებით საქმის ხელახლა განსახილველად წინა

¹ Brox/Walker, Allgemeines Schuldrecht, Aufl. 34, München 2010, 430.

² რობაქიძე, სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, 2019, 464-ე მუხლი, 1-ლი და შემდგომი ველები.

³ ბაქაქური, გელტენი, ცერცვაძე, ჯუღელი, საკორპორაციო სამართალი, 2019, 162.

ინსტანციისთვის დაბრუნება, სულ მცირე, გაუგებარია.

მიუხედავად იმისა, რომ სარჩელის წარმატებაზე ამას გადამწყვეტი ეფექტი არ ჰქონია, სამივე ინსტანციის სასამართლო ხანდაზმულობის საკითხს განიხილავს სკ-ის 128-ე და შემოდგომ მუხლებზე დაყრდნობით, მაშინ, როდესაც მშკ-ის 15 I მუხლში ხანდაზმულობის სპეციალური ვადაა დაწესებული.

ოთარ ნიშნიანიძე

► 9 – 9/2020

დისკრეციული უფლებამოსილების სასამართლო კონტროლი

1. სასამართლო არ არის უფლებამოსილი იკისროს გამომცდელის ფუნქცია და შეაფასოს მოსარჩელის სპეციალური ცოდნა.

2. როდესაც საქმე ეხება გამომცდლის შედეგების შეფასებას, სასამართლო უფლებამოსილია შეამონმოს, მხოლოდ პროცედურული მხარე, თუმცა არ უნდა შევიდეს საკითხის შინაარსობრივ შეფასებაში.

3. დისკრეციული უფლებამოსილების კონტროლისას სასამართლოს შეუძლია გამოიყენოს უფრო მკაცრი ტესტიც, რათა თავიდან იქნას აცილებული ადმინისტრაციული ორგანოს თვითნებობა.

(ავტორის სახელმძღვანელო წინადადებები)

ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 2 I ლ) მუხლი

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2019 წლის 7 მარტის გადაწყვეტილება № ბს-797 (კ-18)

I. ფაქტობრივი გარემოებები

მოსარჩელე ასაჩივრებდა სსიპ შეფასებისა და გამომცდელის ეროვნული ცენტრის („ცენტრი“) აქტს, რომლითაც მას უარი ეთქვა საგამომცდლო ქულის მომატებაზე. მოსარჩელის ჯა-

მურმა საგამომცდლო ქულამ შეადგინა 42. თუმცა, კონკრეტულად გამომცდლის №21 დავალებაში, რომლის მაქსიმალური ქულა იყო 4, მოსარჩელის ნაშრომი შეფასდა 2 ქულით. დავა, სწორედ №21 დავალებაში მიღებულ ქულას შეეხება.

დადგენილი პროცედურის შესაბამისად, მოსარჩელემ №21 დავალებაში მიღებული ქულა ჯერ გაასაჩივრა ცენტრში და მოითხოვა შეფასების ერთი ქულით მომატება, თუმცა საჩივრების განხილვისათვის შექმნილმა სპეციალურმა კომისიამ პრეტენზია არ დააკმაყოფილა. ამის შემდეგ, მოსარჩელემ (იმავე მოთხოვნით) უკვე თბილისის საქალაქო სასამართლოში შეიტანა სარჩელი. თბილისის საქალაქო სასამართლომ ბათილად ცნო ცენტრის გასაჩივრებული აქტები, თუმცა საკითხი შინაარსობრივად არ გადანევიტა, ცენტრს საქმის ხელახლა განხილვა და ახალი აქტის გამოცემა დაავალა („თავდაპირველი გადანევიტა“). საქალაქო სასამართლოს გადანევიტა უცვლელად იქნა დატოვებული თბილისის სააპელაციო სასამართლოს მიერაც.

ცენტრმა თავდაპირველი გადანევიტების აღსასრულებლად თავიდან განიხილა საკითხი, თუმცა მოსარჩელის ქულა, კვლავ უცვლელად დატოვა. ცენტრმა განმარტა, რომ შეფასებისას მან იხელმძღვანელა განათლებისა და მეცნიერების მინისტრის ბრძანებით დამტკიცებული სქემით. აღნიშნული სქემის თანახმად კი „დავალება ფასდებოდა 2 ქულით იმ შემთხვევაში, თუ პასუხში ჩანს საკითხის ნაწილობრივი ცოდნა, მსჯელობა არის არასრული, აკლია დავალების პირობის რომელიმე კომპონენტი, ან ზოგადად პასუხი ყველა მითითებაზე სწორია, მაგრამ სქემატურია.“ მოსარჩელემ მიღებული აქტი, კვლავ გაასაჩივრა სასამართლოში.

ამჯერად, თბილისის საქალაქო სასამართლომ სარჩელი დააკმაყოფილა. ბათილად იქნა ცნობილი გასაჩივრებული აქტები და ცენტრს დაევალა ახალი აქტის გამოცემით მოსარჩელისათვის 1 ქულის მომატება. სასამართლომ შინაარსობრივად იმსჯელა საგამომცდლო საკითხზე და მიუთითა, რომ მოსარჩელის მიერ №21 დავალებაზე მომზადებული პასუხი იყო სრული, მასში ვლინდებოდა საკითხის გაა-